

Acacia

Acaciahout wordt in de Bijbel alleen vermeld in verbinding met de tabernakel (Exodus 37 en 38). Verschillende acacia-soorten groeien in de Sinai, maar niet alle zijn geschikt voor bouwkundig gebruik. Een van de meest voorkomende soorten is *Acacia raddiana*. Dat is waarschijnlijk de soort van de Bijbel.

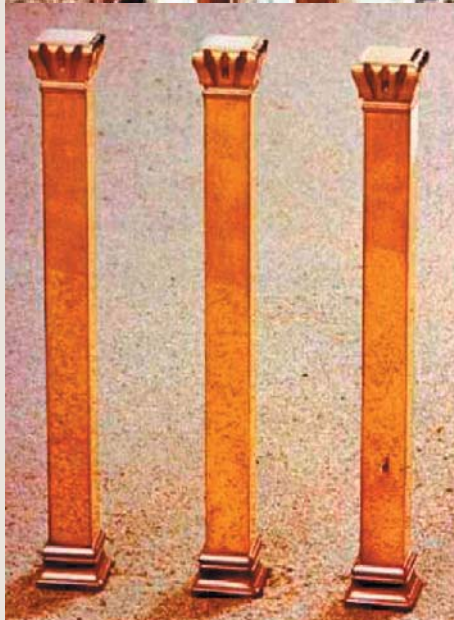
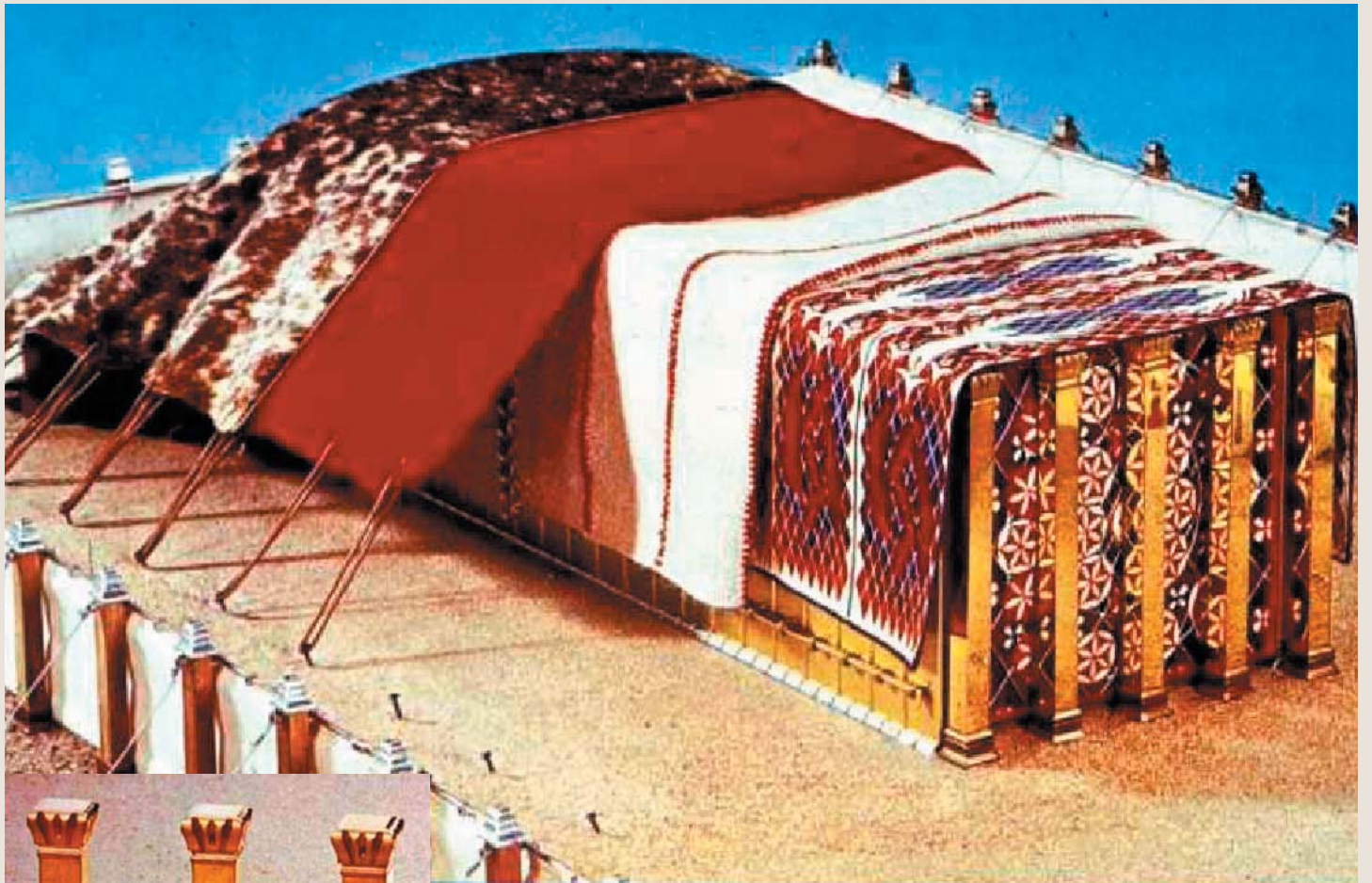

Door de trage groei van de boom is het hout zeer hard en dicht. Tijdens de groei van de boom worden in de kern van het hout afvalmaterialen opgeslagen, die een bederfwerende functie hebben. Daardoor is het hout zeer bestendig.

De bladeren van de acacia zijn heel klein, waardoor de plant nog beter water kan opslaan. De witgele bloemen groeien in kleine clusters.

Alsem

Kennelijk is hier sprake van een soort plant (Jr9:15; 23:15), en blijkbaar een bittere, giftige plant (vgl. Op8:11). Vermoedelijk moeten we hier ook denken aan een struik uit de zonnebloem-familie, en wel *Artemisia herba-alba*.

Amandelboom

De amandelboom, *Amygdalus communis*, is een middelgrote boom met smalle lichtgroene bladeren. De bloemen worden al zichtbaar aan het einde van de winter, nog voor de bladeren. Zo is deze 'waker' (wat de Hebreeuwse naam betekent) een beeld van de opstanding.

Als de bloesem valt, is de grond als met sneeuw bedekt. Omdat dit ook al zeer vroeg in het seizoen gebeurt, kan het soms gebeuren dat er sneeuw valt samen met de amandelbloesem.

In de Bijbel is misschien wel de meest bekende verwijzing de geschiedenis van de staf van Aäron die bloeide (Nm17).

Het amandelmotief hoorde ook bij de kandelaar in de tabernakel (Ex25:33vv.; 37:19v.)

Amandelen

Appelboom

Dit is nu eens een vruchtboom die niet specifiek in Israël, maar in de meeste landen van de wereld te vinden is. Salomo gaf aan deze boom een plekje in zijn prachtige tuinen (H12:3vv.).

De appelboom staat natuurlijk in werkelijkheid nooit tussen de jonge bomen van het woud, maar de bruid wil kennelijk zeggen: wat zijn de bomen in het bos allemaal saai in vergelijking met de pracht van de appelboom! Wat steekt mijn bruidegom af tussen al die saaie jonge mannen!

Balsem

De beroemde balsem van Gilead was vermoedelijk *Cistus creticus*, *C. salvifolius*, een 'rotsroos' die groeit in het pijnboomwoud. De stroop die

deze bloem afscheidt, heeft een medicinale werking, en geeft samen met de pijnboomhars een heerlijke geur.

Een prachtig gevuld bos met weelderige groei van Cistus. Er waren in bijbelse tijden veel meer van zulke wouden. De balsem van Gilead is goeddeels verdwenen.

De haartjes aan de bloemen zijn duidelijk te zien; ze houden de stroop vast. Wie de bloemen plukt, krijgt kleverige handen.

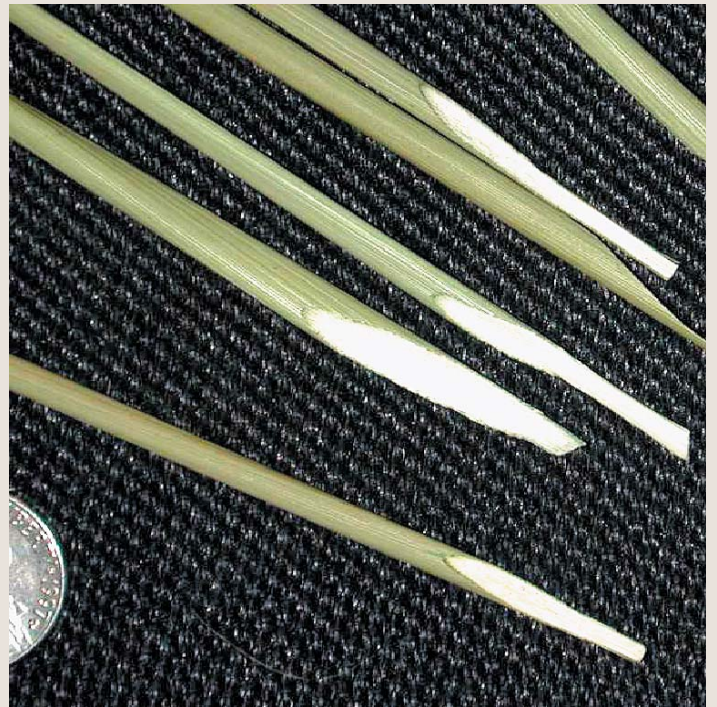

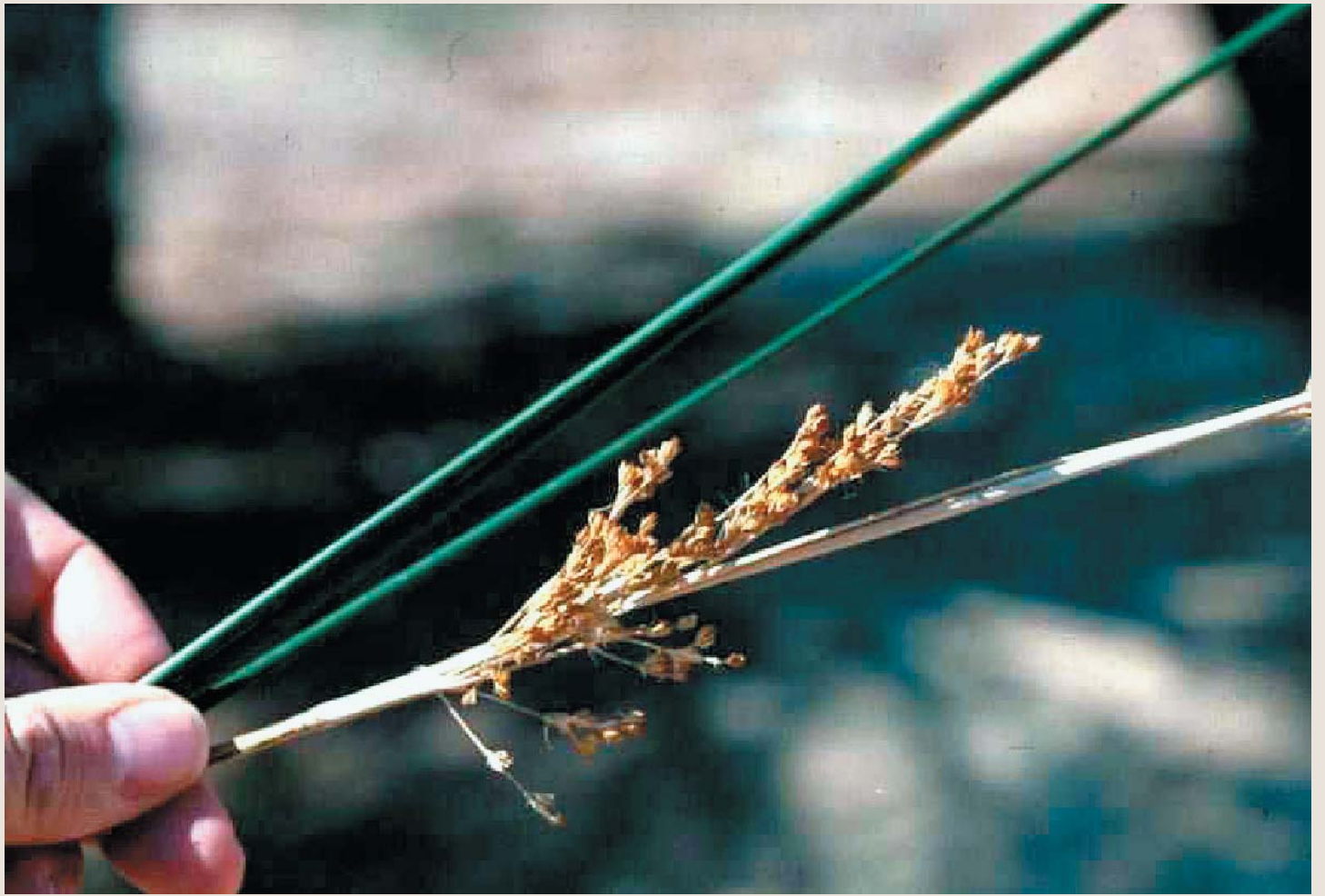

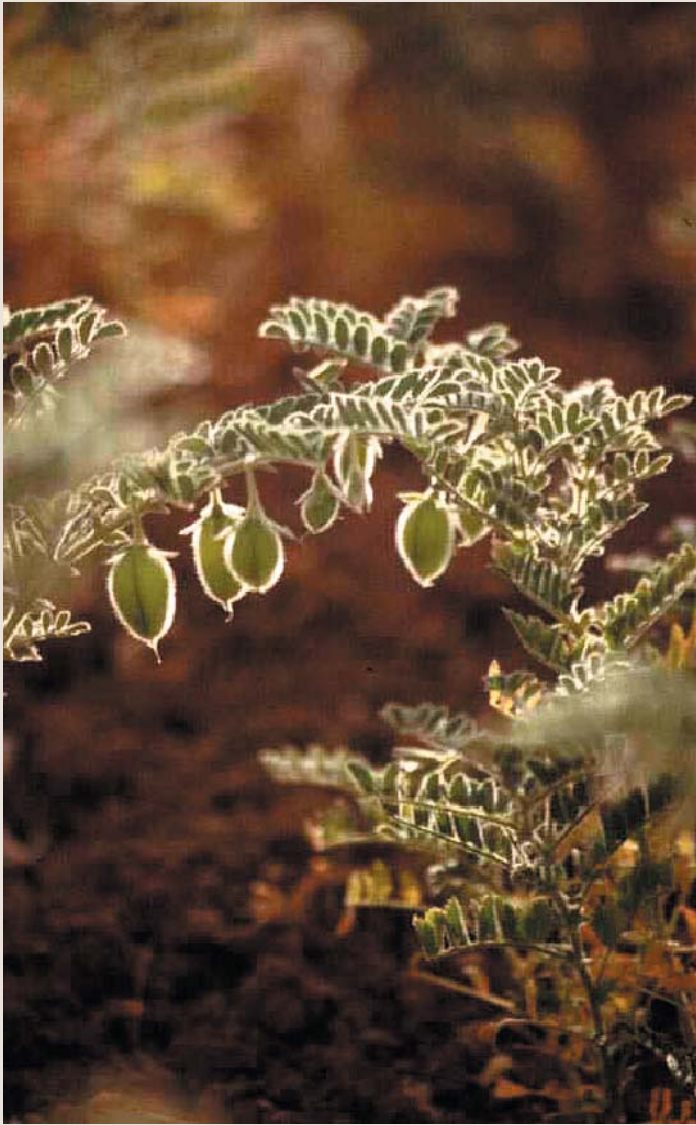

Bieze

Onder de vele in de Bijbel genoemde waterplanten zal ook de bieze, *Juncus maritimus* of *J. arabicus*, wel bedoeld zijn. De scherpe punten van de bieze konden worden gebruikt als een penseel om te schrijven.

Bonen

Er zijn allerlei soorten bonen, en we weten dus niet zeker welke soort in 2Sm17:27vv. en in Ez4:9 bedoeld is. Maar er zijn archeologische aanwijzingen dat *Vicia faba* bedoeld kan zijn, een bonensoort die ook tegenwoordig nog gegeten wordt, met name in het Nijldal. Het was gezond voedsel met veel belangrijke proteïnen.

Braamstruik

'Men oogst geen vijgen van een braamstruik' (Lk 6:44)-
De braambossen die hier bedoeld zijn, zijn wit en geurig, en hebben scherpe, sterke prikkels.

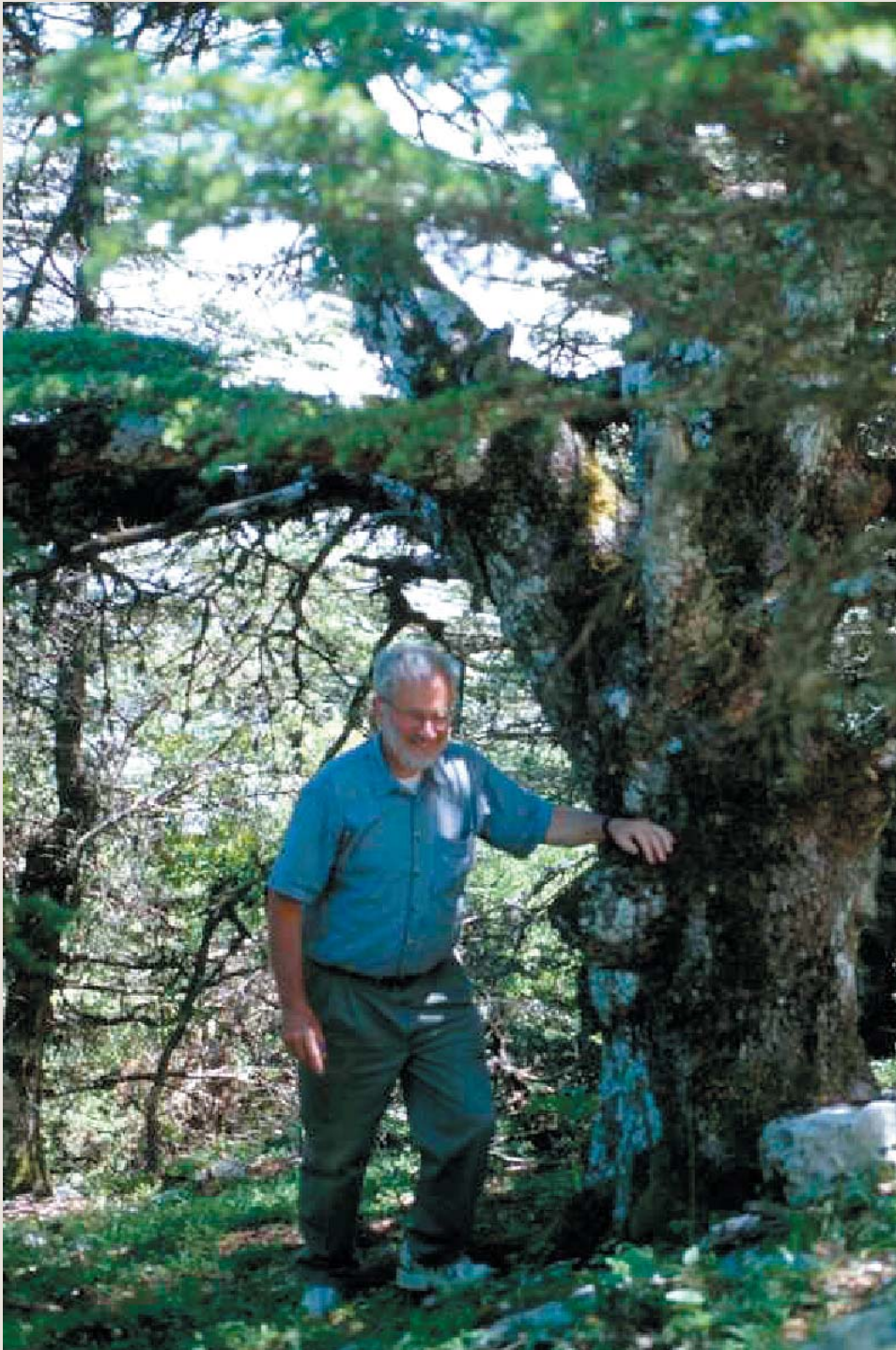

Brood

Traditioneel brood bakken in de buurt van Latakia, in Syrië. Het hout verhit de muur van de oven.

Ceder

De auteur, prof. dr. Lytton J. Musselman, bij een ceder op een hoogte van 1340 meter boven de zeespiegel. Ceders zijn de koninklijke bomen van de Bijbel, gebruikt voor paleizen en tempels. De ceder was vermoedelijk qua formaat meest indrukwekkende boom in bijbelse tijden (1Kn4:33).

Cedertakken

Ceder-kegel in Syrië, op een hoogte van ca. 1500 meter.

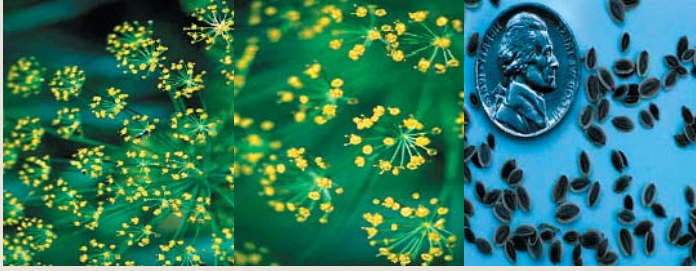

Cypres

Vermoedelijk is in Js41:19 geduid op de cypress, *Cupressus sempervirens*, een conifeer die in het landschap rond de Middellandse Zee een vertrouwd beeld is. Waarschijnlijk werd het hout van deze boom ook gebruikt bij de bouw van Salomo's tempel.

Dille

Dille, *Anethum graveolens*, wordt alleen vermeld in Mt23:23. Hier kunnen ook verwante planten bedoeld zijn als venkel, *Foeniculum vulgare*, of *Ridolfia segetum*. Al deze planten hebben gele bloemen en een kruidige olie in alle delen.

Distels

Planten moeten zich soms beschermen tegen dieren, om niet te worden opgegeten. Dat is de reden waarom sommige planten stekels hebben, behalve dan dat het een gevolg is van de zondeval volgens Gn3:18.

Eén van de meest bekende distels, de tuin-artisjok, heeft bladeren met scherpe punten, en daaronder zit de bloem, het hart van de artisjok.

Veel distels maken deel uit van de zonnebloem-familie. Sommige zijn eetbaar, zoals de

artisjok of Arabische safraan, *Carthamus tinctorius*, niet te verwarren met echte safraan, *Crocus sativus*.

Wilde distels kunnen ook worden gegeten, zoals akoub (*Gundelia tournefortii*), misschien de werveldistel van Ps83: 13. Ze zijn bijvoorbeeld te vinden bij Makawir, de plek van Herodes' paleis waar Johannes de dooper werd onthoofd, in Jordanië. De akoub waait weg in de tijd van de oogst (Js17:14).

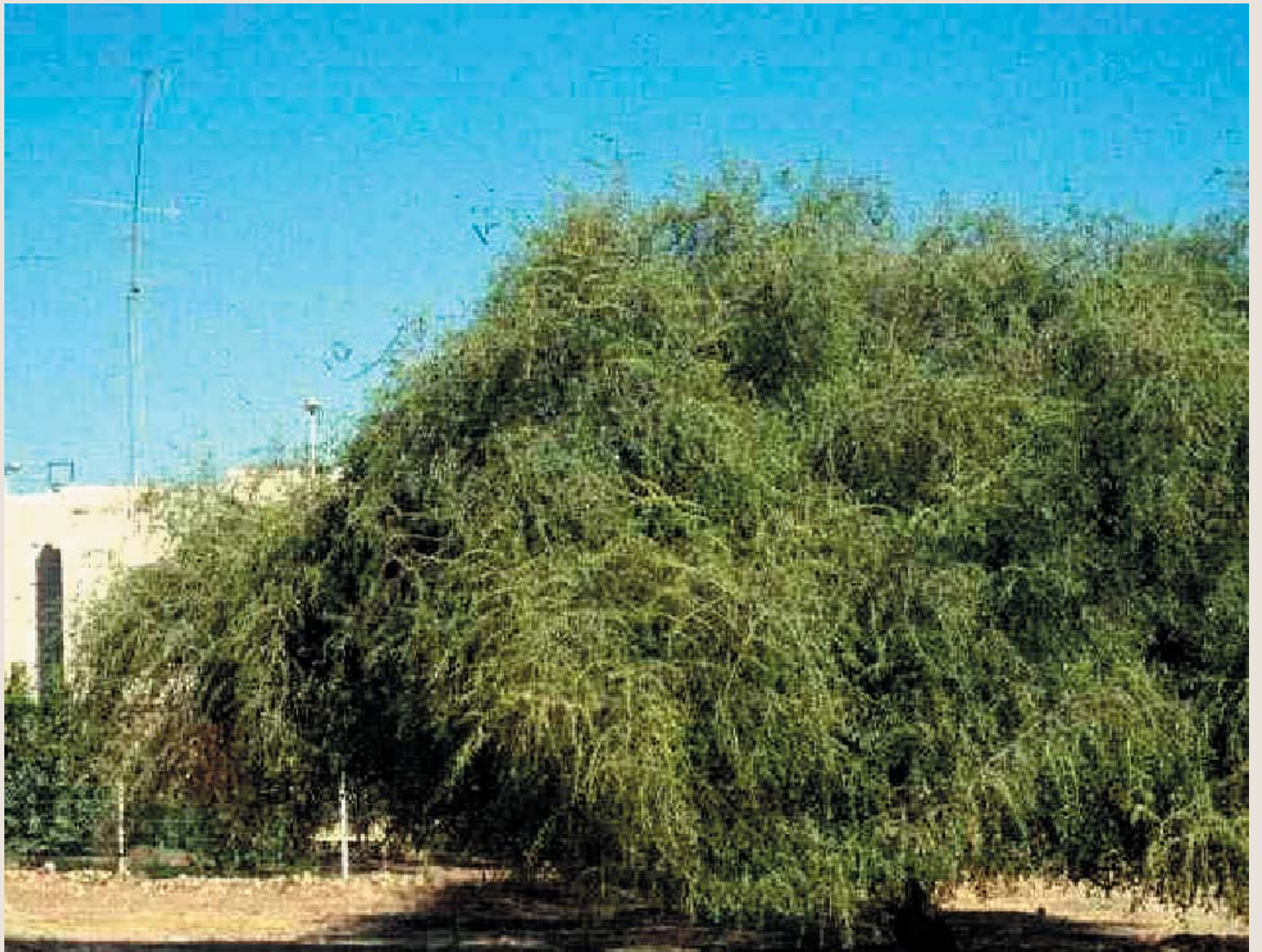

Doorns

De doornstruik in de fabel van Jotham is waarschijnlijk *Zizyphus spini-christi*, want in de buurt van Sichem komt deze plant veel voor, en hij ziet er uit als een koning onder de plan-

ten. Ondanks de naam is dit waarschijnlijk niet de plant die gebruikt werd om Christus' doornenkroon te maken; dat was vermoedelijk de lage, gewone struik *Sarcopoterium spinosum*.

Eikenboom

Eiken kennen we natuurlijk ook in Europa en in Amerika heel goed. Sommige namen van grote bomen zijn daardoor misschien wel per ongeluk aangeduid als eiken, zoals de *atlantische pistacia*. Er zijn twee soorten in het Midden Oosten, *Quercus calliprinos* en *Q. ithaburensis*, maar de Bijbel maakt er geen onderscheid tussen. Grote eiken zijn nu zeldzaam. Ze werden vroeger (en ook nu wel) als heilige bomen vereerd (vgl. Hs4:13).

Gal en gifplanten

In sommige teksten, zoals Jb15:13b; 20:25, wordt gedeut op de lichaamsvloeistof, in andere op addervergif (Jb20:14). Maar het Hebreeuwse woord *rowsj* kan ook duiden op een plant, bijvoorbeeld waar gesproken wordt van bittere wortels (Dt29:18; 32:32vv.). Dan gaat het vermoedelijk over *Conium maculatum*.

Galbanum

Mozes moest welriekende stoffen nemen, o.a. galbanum (Ex30:34). Dit is een hars dat afkomstig is van *Ferula gummosa*, een groenblijvende plant die in Iran, Turkije en Afghanistan voorkomt. De stof zelf heeft niet zo'n sterke geur, maar diende waarschijnlijk als stabilisator voor de andere welriekende stoffen.

Gerst

De twee voornaamste graansoorten in de Bijbel zijn tarwe en gerst, *Hordeum vulgare*. De armen aten vooral gerst (in de vorm van gerstenkoeken, Ri7:13), zoals in de omgeving van Bethlehem, waar nog steeds gerst verbouwd wordt, net als in de tijd van Boaz en Ruth. De rijken aten tarwe (vgl. 2Kn7:1; Op6:6).

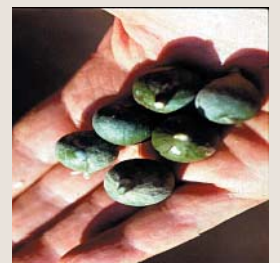
Gerst wordt in december gezaaid, een beetje afhankelijk van het regenseizoen. Het kan ook in drogere gebieden groeien, en ook op kleinere oppervlakten.

De gersteoogst komt voor de tarweoogst (Ex9:32). De eerstelingsgarven waren dus ook gerst, en ze worden door Paulus symbolisch toegepast op de opgestane Heer (1Ko15:23)

Gewone vijgenboom

De vijgenboom, *Ficus carica*, is een van de meest geplante vruchtbomen in bijbelse landen. Het is een veeltakkige boom, die wel een paar jaar oud kan worden. De vruchten komen laat, pas aan het begin van de zomer (vgl. Mk13:28vv.). Vijgen worden genoemd als één van de vijf vruchtsoorten van het Beloofde Land (Dt8:8).

Gom en hars

Met 'gom' en 'hars' zijn de sappen van bomen bedoeld, die in het Midden Oosten op allerlei wijzen voor medische doeleinden werden gebruikt. Misschien is het de hars van *Pistacia palaestina*. In Gn37:25; 43:11 is vermoedelijk *tragacanth* bedoeld, afkomstig van het genus *Astragalus*. Daarvan zijn er heel veel (in Turkije

alleen al meer dan 300!) maar alleen *A. gum-mifer* en *A. bethlehemiticus* produceren gom in voldoende hoeveelheid om te verhandelen. Door de hoge arbeidsintensiviteit is het kostbaar materiaal.

Gom tragacanth

Granaatappel

Van de in Dt8:8 genoemde soorten is de granaatappel beslist de mooiste, *Punica granatum*. Daarom wordt de boom, die ongeveer drie meter hoog kan worden, vaak als sierplant gebruikt. De grote vruchten worden in allerlei verscheidenheid aangetroffen. Op het klee van de hogepriester dienden de

afbeeldingen van granaatappelen als versiering (Ex28:33), en ook in de tempel van Salomo waren ze een ornament (Jr52:22v.). Het beeld past ook in de schoonheid van het Hooglied (4:3 e.a.p.). Als de granaatappeloogst mislukt, is dat een teken van Gods toorn (Jl1:12).

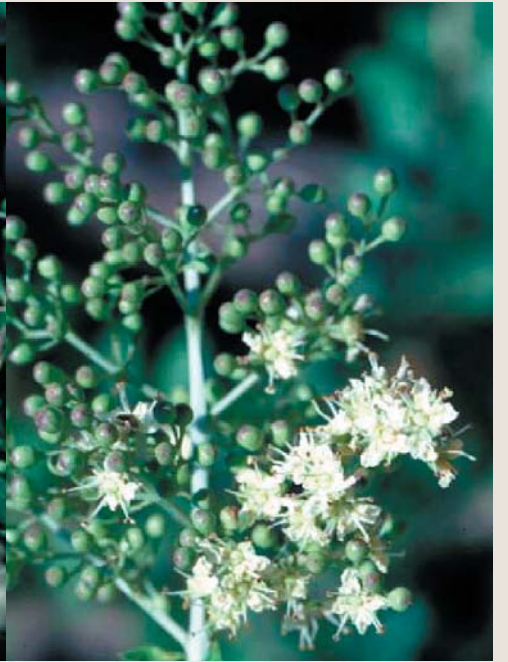

Henna

Henna , *Lawsonia inermis*, is een veeltakkige struik die een meter of drie hoog kan worden. De bloemen zijn klein, maar zeer talrijk en zeer geurig, ook na droging. Eigenlijk hoort deze plant bij een warmer, meer tropisch klimaat, maar in hete oases zoals En Gedi kan ze

voorkomen (H11:14; 4:13), en zo wordt henna vermeld samen met nardus, *Nardostachys jatamansi*, dat werd geïmporteerd uit India en omgeving. Toen, evenals nu, werd henna voor cosmetische doelen gebruikt, voor het beschilderen van de huid of het verven van het haar.

Hysop

Hysop, Hebr. *ezov*, moet volgens de Schriftplaatsen waar het genoemd wordt, de volgende kenmerken hebben. Het moet 'groeien uit de muur' (1 Koningen 4:33). De plant of producten ervan moeten bruikbaar zijn als reinigingsmiddel (Leviticus 14, Numeri 19). Bovendien

kan het in de handel geweest zijn, misschien wel net als nu. *Origanum syriacum*, een plant die wij ook wel Syrische hysop noemen en die verwant is aan de welbekende keukenkruiden oregano en marjolein, is de meest waarschijnlijke kandidaat.

Johannesbroodboom

De vruchten van de Johannesbroodboom, *Ceratonia siliqua*, werden volgens Lk15:16 als varkensvoer gebruikt. De boom komt zeer veel voor in het gebied rond de Middellandse Zee. Er is verwantschap met groente-struiken zo-

als bonen, erwten, enz., maar de vruchten zijn zeer klein, en hebben altijd hetzelfde formaat, om welke reden ze vaak als gewichtsmaat voor geld gebruikt werden.

Kalmoes

Een stengelachtige, geurige plant (Ex30:23vv.; Hl4:14; Js43:24; Jr6:2; Ez27:19). Men heeft hierbij gedacht aan *Acorus calamus* L. (*Araceae*), of aan citroengras, *Cymbopogon* (*Poaceae*), vermoedelijk *C. citratus* (DC) Stapf.

Kapperbes

De kapperbes, *Capparis spinosa*, werd in het volksgeloof beschouwd als een vruchtbaarheids-medicijn, omdat de vorm lijkt op die van testikels. Bij hoge ouderdom helpt geen enkel middel meer (Pr12:5), en de royale massa van witte bloemen van de kapperbes zinspelen wellicht op het witte haar van de ouderdom.

De kapperbes
groeit uit een
muur, hier bij
Beth Sjean.

Kassia en kaneel

Kassia en kaneel zijn nauw aan elkaar verwant, *Cinnamomum aromaticum* (kassia); en *C. zelandicum* (kaneel). Kaneel is een bekend keukenkruid, terwijl kassia-olie, door stoom gedestilleerd uit *C. aromaticum*, een geurige specerij is van mindere waarde.

Kolokwinten

Eet nooit onbekende planten! Dat moet een vuistregel zijn voor iedereen die zich in de natuur begeeft. De geschiedenis van de profeten die kolokwinten in hun maaltijd deden, en schrokken van de bitterheid, maakt duidelijk hoe nuttig deze raad is (2Kn4:39).

De *Citrullus colycinthus*, verwant aan de watermeloen, is in droge gebieden te vinden. De vruchten smaken vreselijk bitter. De plant is prachtig en symmetrisch, en het is dus ongetwijfeld een fraaie versiering van de tempel geweest (1Kn6:18).

Komijn

Komijn, *Cuminum cyminum*, is verwant aan dille, één van de kleinere specerijen (Mt23:23). De zaden worden nog steeds vaak gedorst met een stok (Js28:28).

Koriander

Het manna dat de Israëlieten te eten kregen leek op koriander (Ex16:31; Nm11:7)

Dit zijn eigenlijk niet de zaden, maar de vruchten van de koriander. De bladeren en de jonge stengels zijn cilantro, vaak gebruikt in salsa en andere Spaanse en Mexicaanse gerechten.

Laurier

Als we in de Bijbel over 'kronen' lezen, gaat het soms over een edelmetalen hoofddeksel ten teken van koninklijke waardigheid, maar soms over iets heel anders: een lauwerkrans, zoals die aan de winnaar van de spelen in de oudheid werd uitgereikt, gewoven van de jonge

takken van de laurierplant, *Laurus nobilis*. De laurier is een altijd groene struik of kleine boom, met leerachtige bladeren. Tegenwoordig worden ze vooral gebruikt in de keuken, om een aroma toe te voegen aan oosterse spijzen.

Liefdesappels

Vermoedelijk moeten wij bij de merkwaardige 'liefdesappelen' (Gn30:14; Hl7:13) denken aan alruin, *Mandragora officinalis*, horend bij de nachtschaduw-familie. Er is dus verwantschap met sommige zeer giftige planten als nachtschaduw en tabak, maar merkwaardigerwijze ook met tomaten, aardappels, groene paprika.

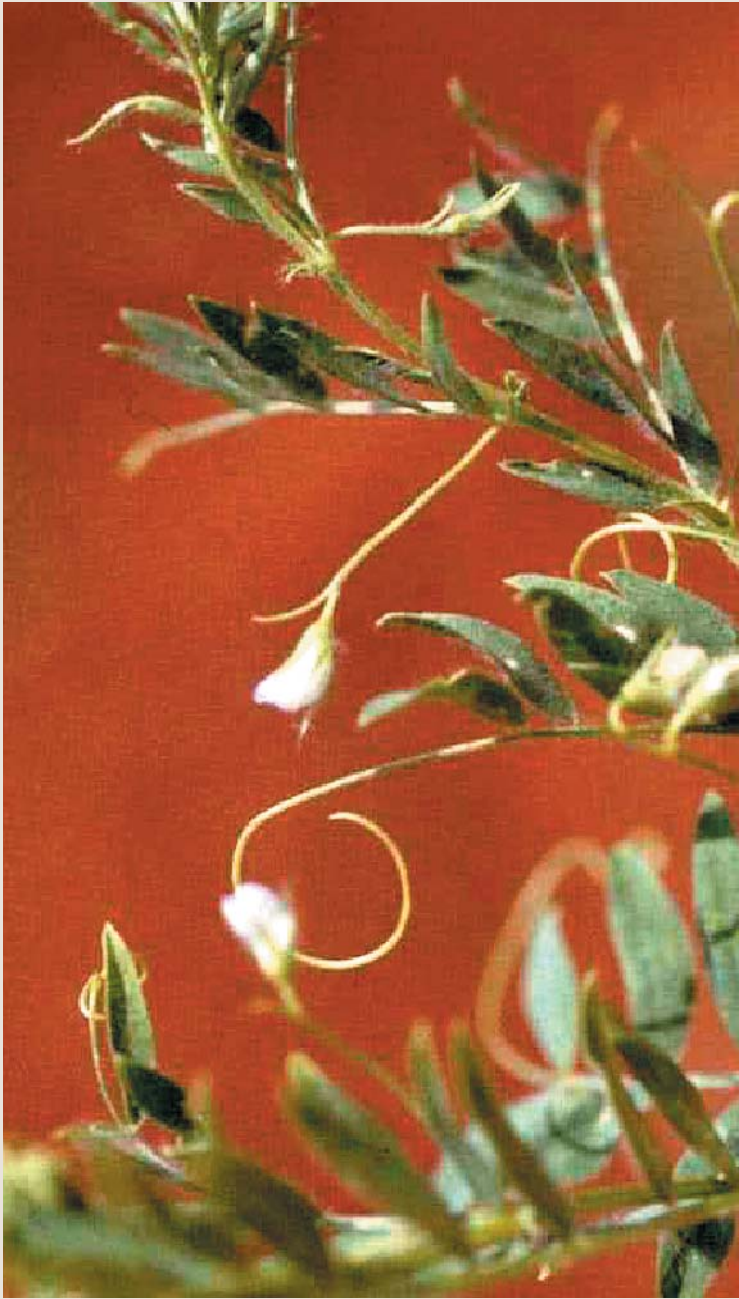
Linzen

Het is waarschijnlijk dat linzen, *Lens culinaris*, in bijbelse tijd veel geplant en gebruikt werden, zoals ook nu. Jakob kookte er soep van (Gn25:30vv.). Net als gerst is het voedsel voor arme mensen. Ook nu ziet men linzen nog op soms kleine stukken land groeien (2Sm23:12).

Look, uien, knoflook

Drie tuinkruiden van het genus *Allium*, die hun oorsprong in het Midden Oosten vinden. Het species *look* is *Allium porrum*; knoflook is *A. sativum*, en uien is *A. cepa*. Het zijn jaarplanten die in het droge seizoen afsterven en bij de vroege regen weer gaan groeien. De Israëlieten verlangden naar deze sterke kruiden terug in de woestijn (Nm11:5v.).

Lotus

Het is maar de vraag of met het 'nijlpaard' (Jb40:10 NBG) niet een ander dier bedoeld is, en hoogstwaarschijnlijk moeten we bij de 'lotus' (Jb40:16v.) niet denken aan de waterlelies in de Nijl, *Neulumbo lutea*. Misschien moet de vegetatie gezocht worden in de buurt van een populier, bijvoorbeeld *Populus alba*, zoals die ook bij de Jordaan (vs.18) aan de waterkant staan. Dan zou *Typha domingensis* bedoeld kunnen zijn.

Meloen

Alleen in Nm11:5v. worden meloenen genoemd. Vermoedelijk waren ze veel kleiner dan de hedendaagse soort. De zaden worden vaak geroosterd en als een soort nootjes gegeten. De profeet die wilde kolokwinten meenam (2Kn4:39) was waarschijnlijk in de war met meloenen, die er nogal op lijken.

Mirre

Mirre is de gedroogde hars van verschillende species van *Commiphora* (*Burseraceae*), kleine struiken of bomen die in droge streken van Oost-Afrika, Arabië en India voorkomen. Sommige ervan worden voor medische doeleinden gebruikt, andere als reukstof. Onlangs is de verdoovende werking aangetoond van *C. myrrha* (Nees), wat helpt om Mk15:23 te begrijpen. De geurige mirre is vermoedelijk *Commiphora guidotti* (Thulin en Claeson 1991), kennelijk gebruikt als een soort parfum (Sp7:17; H15:5, 13).

Mirre, gekocht op de kruidenmarkt in de oude stad van Damascus, Syrië, in april 2001. De plaatselijke bevolking gebruikt dit om medicijnen en reukwerk te vervaardigen.

Mirte

De mirte (of mirt), *Myrtus communis*, is een aantrekkelijke altijd groene struik, die wel een meter of zeven, acht kan worden. De vrucht is een klein zwart besje, eetbaar, maar zelden

gegeten. De geurige witte bloemetjes komen te voorschijn in het midden van de zomer. Mirte-groei is beperkt tot bewaterde, natte gebieden (vgl. Zc1:8-11).

Moerbeivijgen

De moerbeivijgenboom, *Ficus sycomorus*, is een grote boom met een forse stam en leerachtige bladeren, die vroeger veel voorkwam in Israël (1Kn1:27; 2Kr1:15; 9:27). De grootte van de bladeren doen vermoeden dat deze boom

bedoeld is in Gn3:7. Moerbeivijgen zijn veel kleiner dan gewone vijgen, maar werden vroeger veel gegeten (1Kr27:28). Het kweken van de moerbeivijgen was kennelijk een eenvoudig ambacht (Am7:14).

Mosterd

De gelijkenis van het mosterdzaad is één van de bekendste die de Here Jezus verteld heeft (Mt13:31vv.; Mk4:30vv.; Lk13:18vv.). Zijn hoorders moeten Hem probleemloos hebben begrepen, want ze stelden wel vragen over de gelijkenis van het onkruid in de tarwe, maar niet hierover. Voor ons als westerse lezers is het moeilijker te begrijpen.

Men heeft gedacht aan *Salvadora persica*, maar dat wordt nooit als tuinkruid verbouwd. Bovendien zijn de vruchten juist heel groot. Het is dus waarschijnlijker dat we moeten denken aan zwarte mosterd (*Brassica nigra*), of witte mosterd (*Sinapis arvensis* of *Sinapis alba*) en mogelijk *Sinapis juncea*, die alle vier horen bij de mosterdfamilie, *Cruciferae* of *Brassicaceae*. De snelle groei van de mosterdplant is opvallend, maar biologisch normaal — en daarom kan Christus nauwelijks bedoeld hebben dat deze grootte af te keuren was, zoals sommige uitleggers hebben gemeend. Veeleer zal Hij erop hebben willen wijzen hoe klein het begin van het Koninkrijk was.

Munt

Munt, *Mentha longifolia*, hoort thuis in het Midden Oosten en komt zeer veel voor in vochtige plaatsen, o.a. bij de waterkant.

Munt

Naaldbomen

Er zijn drie soorten naaldbomen vaak aan te treffen in het Midden Oosten. Ten eerste *Pinus pinea*, de parasol-den (een verwijzing naar het parasolvormige uiterlijk). Verder de Aleppo den, *P. halepensis*, en dan is er nog de onbekendere *P. brutia*, die veel voorkomt in Syrië en Turkije.

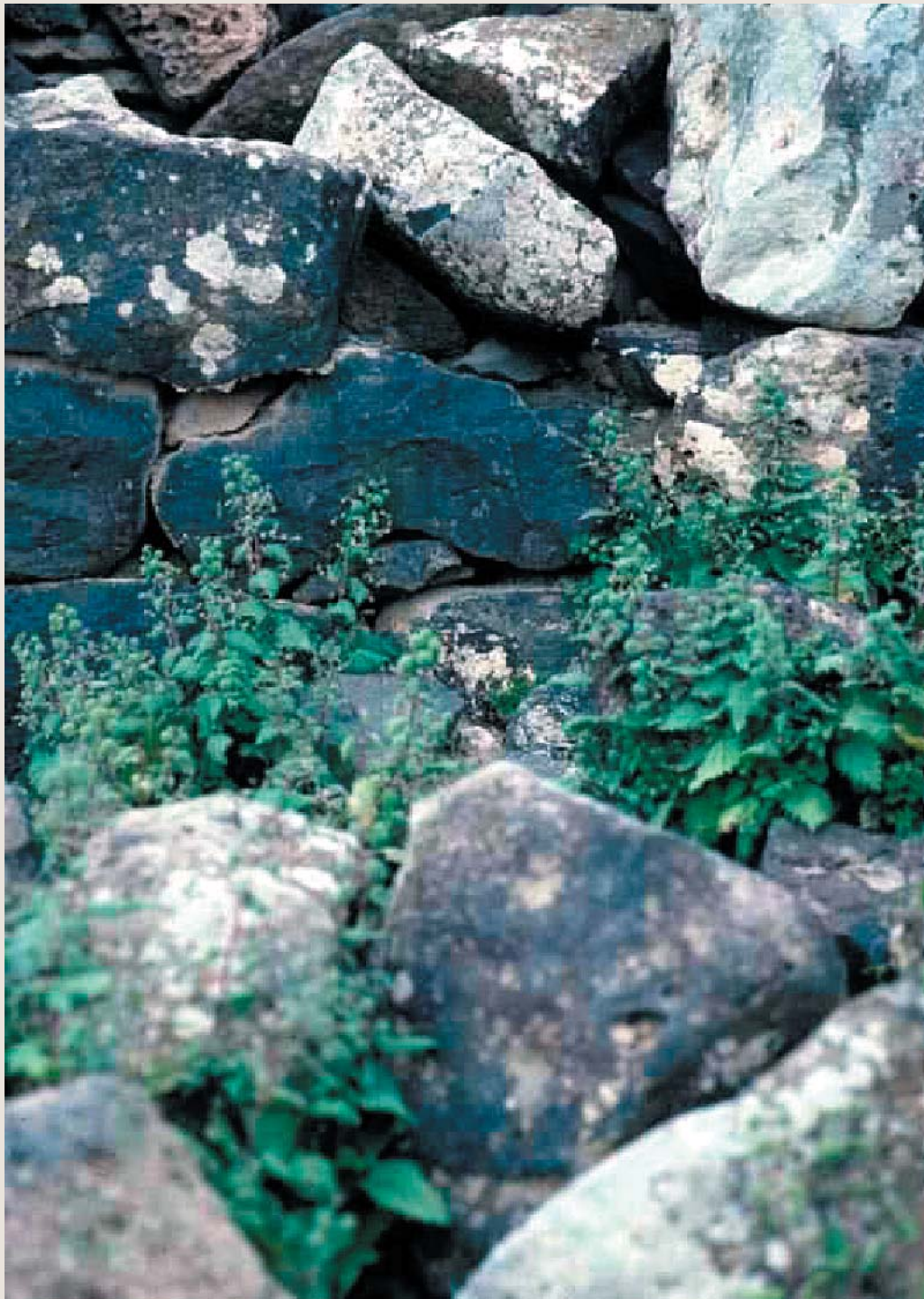
STAND BY ME

Netels

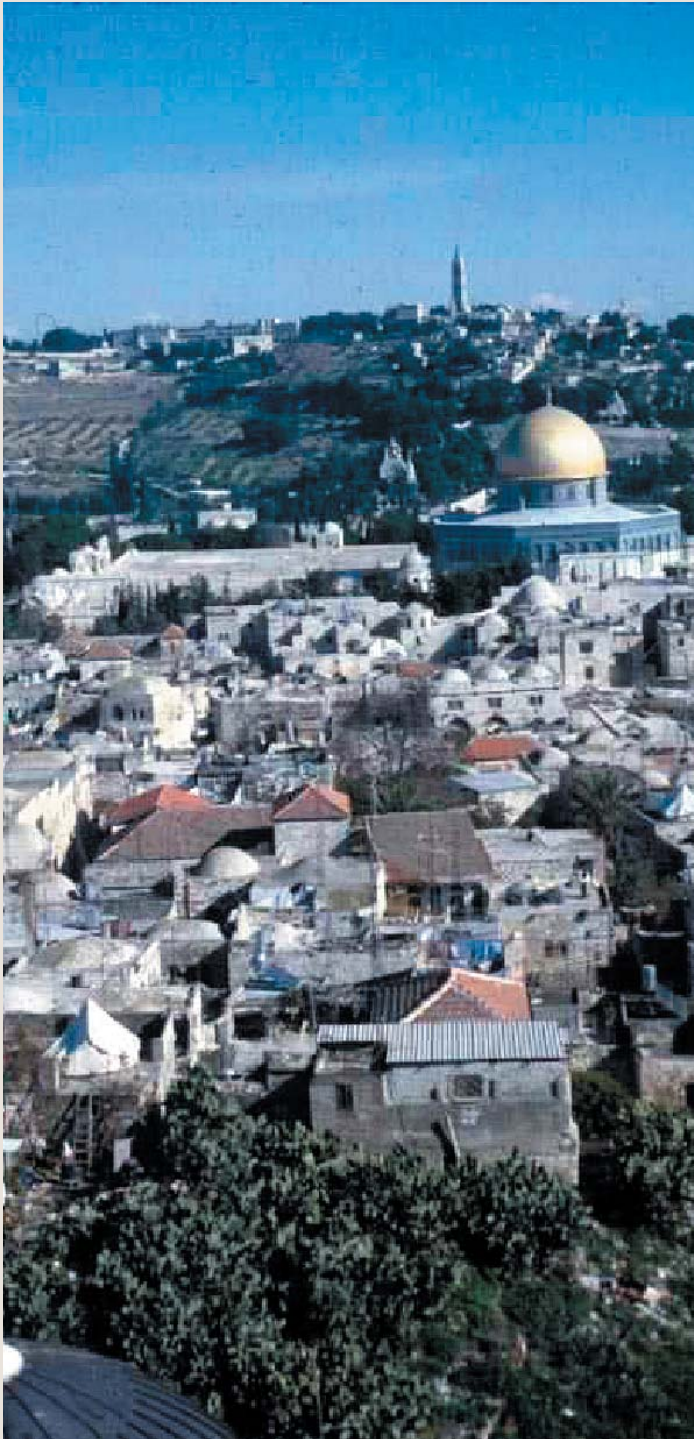
Netels, van het genus *Urtica*, behoren tot de weinige bijbelse planten die ook in Europa zeer wijd te vinden zijn, waardoor onze vertalers er in Jb30:7; Sp24:30v.; Hs9:6; Zf2:9 er geen moeite mee hadden. Dit onkruid groeit in gebieden met een hoge nitrogeen concentratie, en dus vooral waar vee aan het grazen is en

in de buurt van woonplaatsen, en dus ook bij archeologische vindplaatsen, zoals hier uit de volgende foto's van *Urtica pilulifera* blijkt. De haarstekeltjes kunnen door de huid doordringen en een lichte huidontsteking veroorzaken, die na een half uurtje vanzelf verdwijnt.

Olijfboom

Van de drie belangrijkste bomen van het land die vermeld worden in Dt8:8, vijg, granaatappelboom en olijfboom, is de olijfboom het meest geplant. Dat is *Olea europaea var. sativa*, terwijl de wilde vorm is *O. europaea var. oleaster*. Olijfolie werd dagelijks gebruikt in Israël. Ongehoorzaamheid aan God zou leiden tot verlies van de olijvenoogst (Dt28:40). Het beheer van de olievoorraden was belangrijk (1Kr27:28). Op terrassen en steile rotsachtige hellingen kan de olijfboom goed gedijen, en het is een prachtige boom (Hs14:6; Ps128:3). De jonge loten van de olijfboom groeien van nature rondom de stam, en kunnen door de boer daarna op een geschikte plek herplant worden (Ps128:3).

Olijfolie werd ook gebruikt voor lampen, zowel in huizen als in het heiligdom (Lv24:2) en als zalfolie voor de huid (Ps10:15).

De Olijfberg en Gethsemane ('olijvenpers') hebben hun naam te danken aan de olijvenboomgaarden die daar rijkelijk aanwezig zijn.

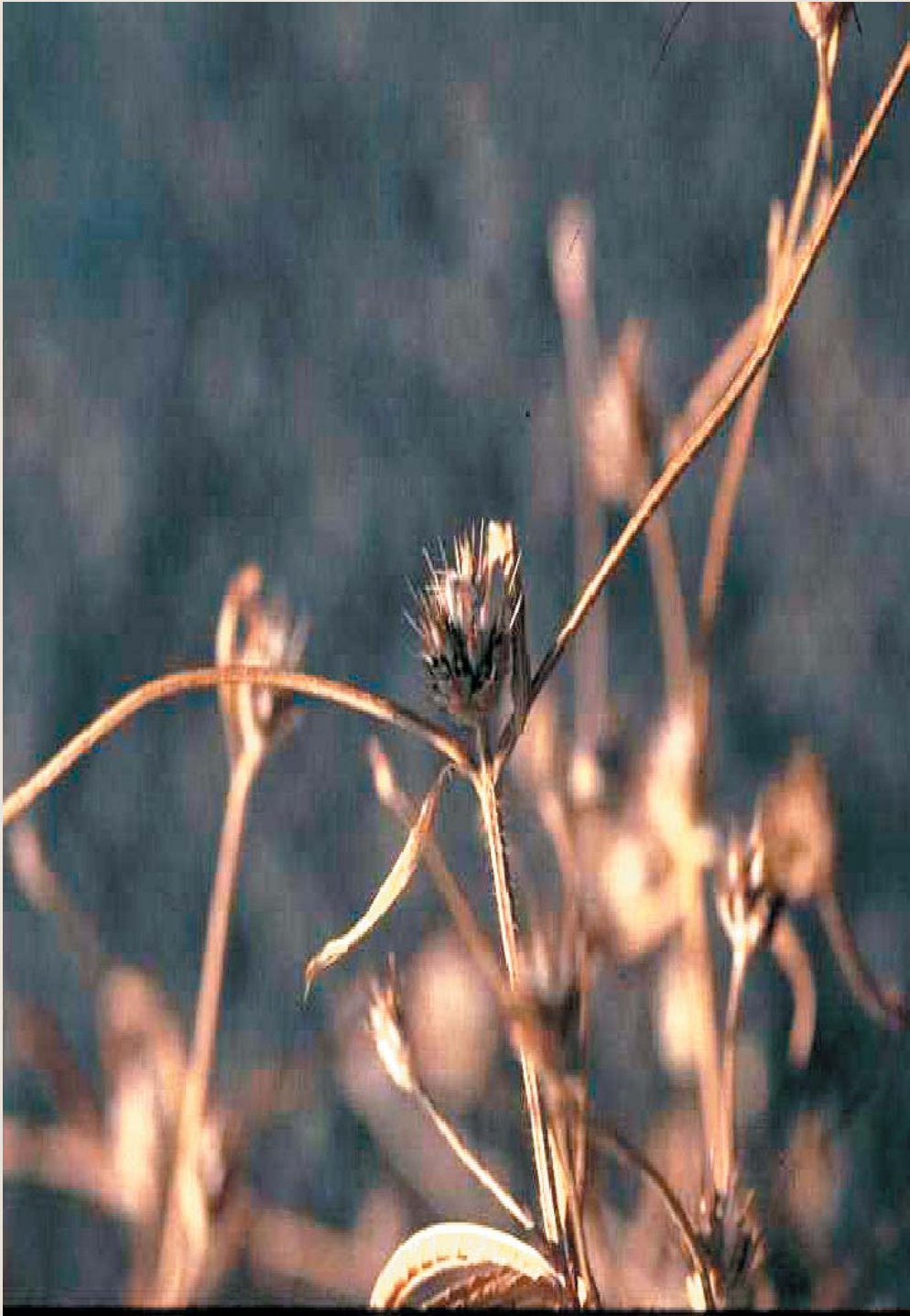

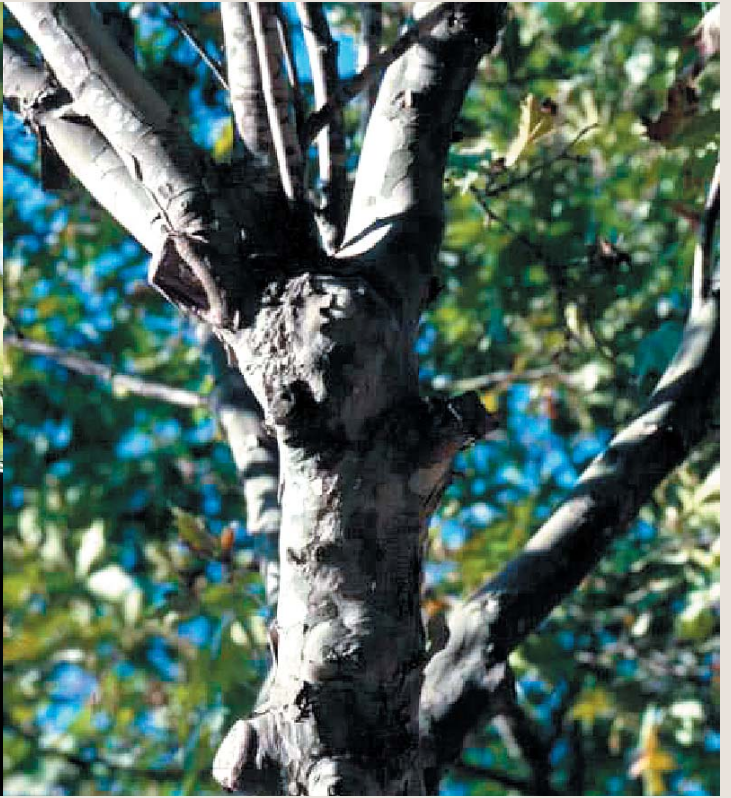
Jonge spruiten bij een nog jonge olijfboom.

Onkruid in de tarwe

Een foto van *Cephalaria syriaca*, een van de kandidaten voor het onkruid tussen de tarwe, in een veld in de omgeving van Medeba, Jordanië.

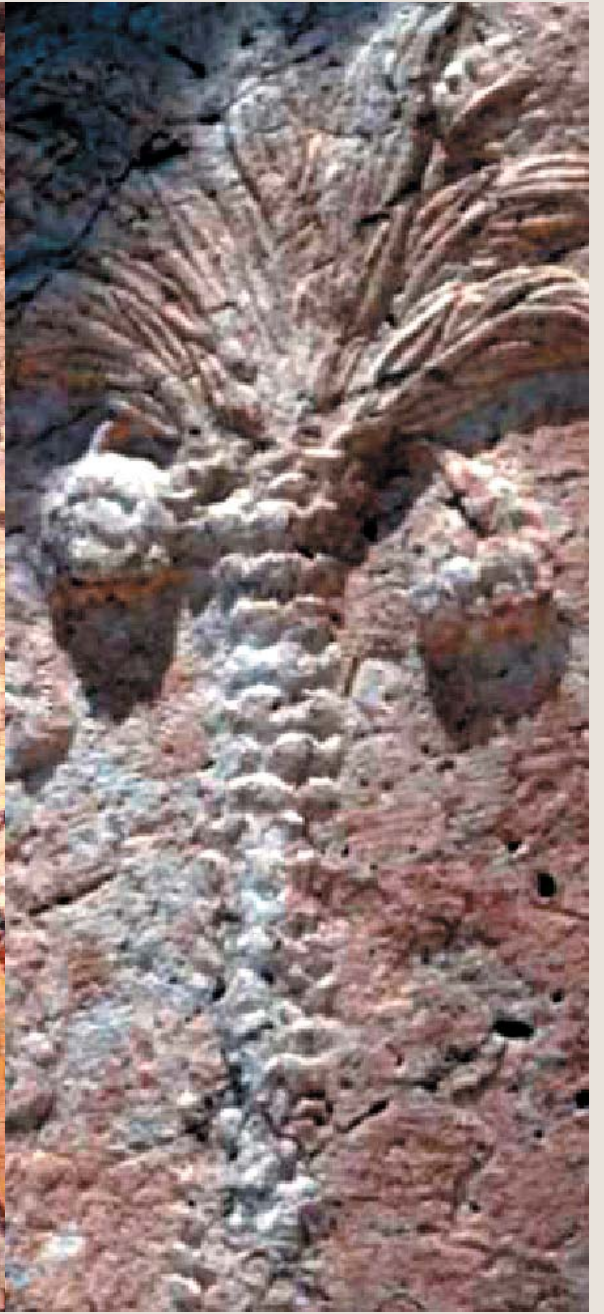

Oosterse plataan

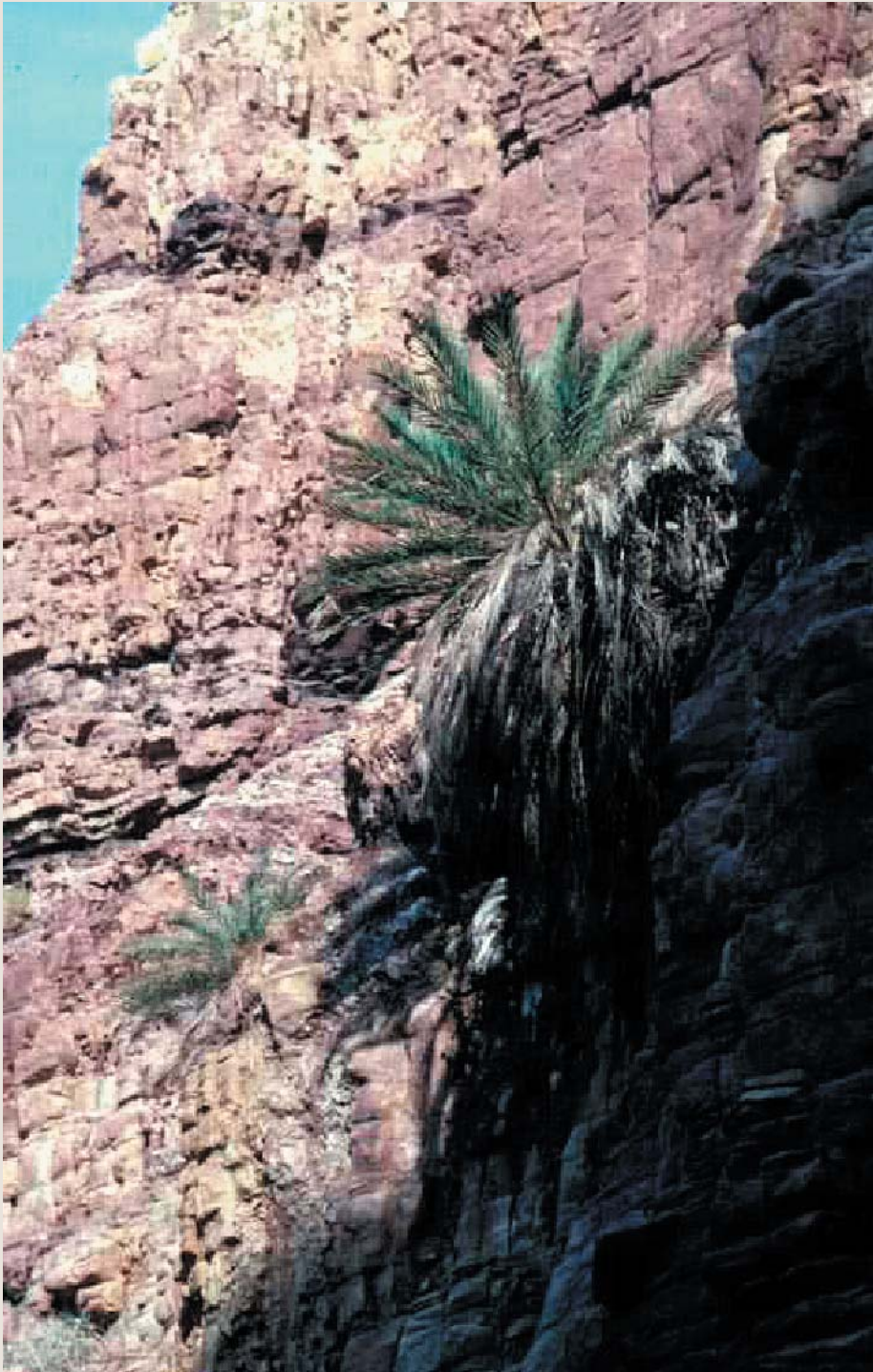
De plataan die in bijbelse landen voorkomt, *Platanus orientalis*, is verwant aan de ook bij ons bekende *Platanus occidentalis*. Tijdens zijn verblijf bij Laban probeerde Jakob een soort genetisch experiment uit met takken van platanen (Gn30:37). De boom kan zeer groot worden en bijzonder aantrekkelijk zijn (Ez31:8).

Palm

Palmboom

Misschien is de dadelpalm, *Phoenix dactylifera*, wel de meest opvallende boom van de Bijbel. De hoge, onvertakte stam is gekroond met immens breed spreidende bladeren van wel enkele meters lang. De rechtvaardigen worden vergeleken met palmbomen (Ps92:12; vgl. Hl7:7v.; Op7:9). Het Hebreeuwse woord voor palm is *tamar*, ook bekend als meisjesnaam.

Eén van de grootste woestijn-oasen is Jericho, de Palmstad (Dt34:3; Ri1:16; 3:13), waar een zeer grote bron ontspringt, de bron van Elisa (2Kn2:21).

In de tempel van Salomo en in de tempel van Ezechiël speelde de palm een belangrijke rol als ornament (1Kn6; 2Kr3; Ez40).

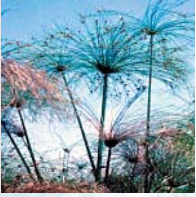

Papyrus

Er groeien allerlei soorten riet in de bijbelse watergebieden. Papyrus (*Cyperus papyrus*) is misschien de meest bekende, o.a. uit de geschiedenis van Mozes als baby (Ex2). Ons woord 'papier' is ervan afgeleid (vgl. 2Jh:12). Misschien is de uitdrukking 'alles wat bij de Nijl gezaaid is' (Js19:7) er een verwijzing naar. De stevigheid van de stam blijkt uit het feit dat er zelfs boten van werden gemaakt die op de Nijl konden varen (Js18:1vv.).

Papyrus bij het Hoelameer in Noordoost-Israël. De papyrus was daar door roofbouw totaal uitgestorven, maar is nu weer aangeplant.

Populier: Eufraat- en witte populier

De witte populier, *Populus alba*, is ook bij ons bekend. In Israël is deze boom dikwijls te vinden in de buurt van rivieren, o.a. in de Bani-as, één van de bronnen van de Jordaan. Misschien was dit de boom die Jakob gebruikte voor zijn experimenten (Gn30:37).

De Eufraatpopulier, *Populus euphratica*, vormt een belangrijk deel van de vegetatie van de benedenstroom van de Jordaan en de Arabah (de 'Vlakte'). Misschien waren deze bomen, die juist in Mesopotamië wijdverbreid zijn, bedoeld met de 'wilgen' in Ps137. De bekende treurwilg, *Salix babylonica*, is naar dit bijbelgedeelte genoemd, maar komt uit China en heeft nooit in bijbelse landen gegroeid.

Witte populier

Riet

Vermoedelijk wordt in de Bijbel meestal bedoeld op het reuzenriet dat overal bij vers water te vinden is, *Arundo donax*. De plant kan wel zes meter hoog worden, en de stengels zijn sterk, recht en houtachtig. Daarom kon riet worden gebruikt voor de bouw van huizen, of voor het vormen van muziekinstrumenten. of .schrijfgereedschap (3Jh:13). Christus werd met een rietstok op zijn hoofd geslagen (Mk15:19) en een rietstok werd gebruikt om Hem azijn toe te reiken Mt27:48).

Riet

Gewoon riet, *Phragmites australis*, is één van de weinige planten die bijna overal ter wereld groeit. Moerassen waren vol van zulk riet. De beroemde Azraq oase in Jordanië is ook een vindplaats voor riet. Als het riet brandt, maakt het een ongelooflijk lawaai, wat een verklaring kan zijn voor de angst van de soldaten toen ze dat zagen en hoorden (Jr51:31v.)

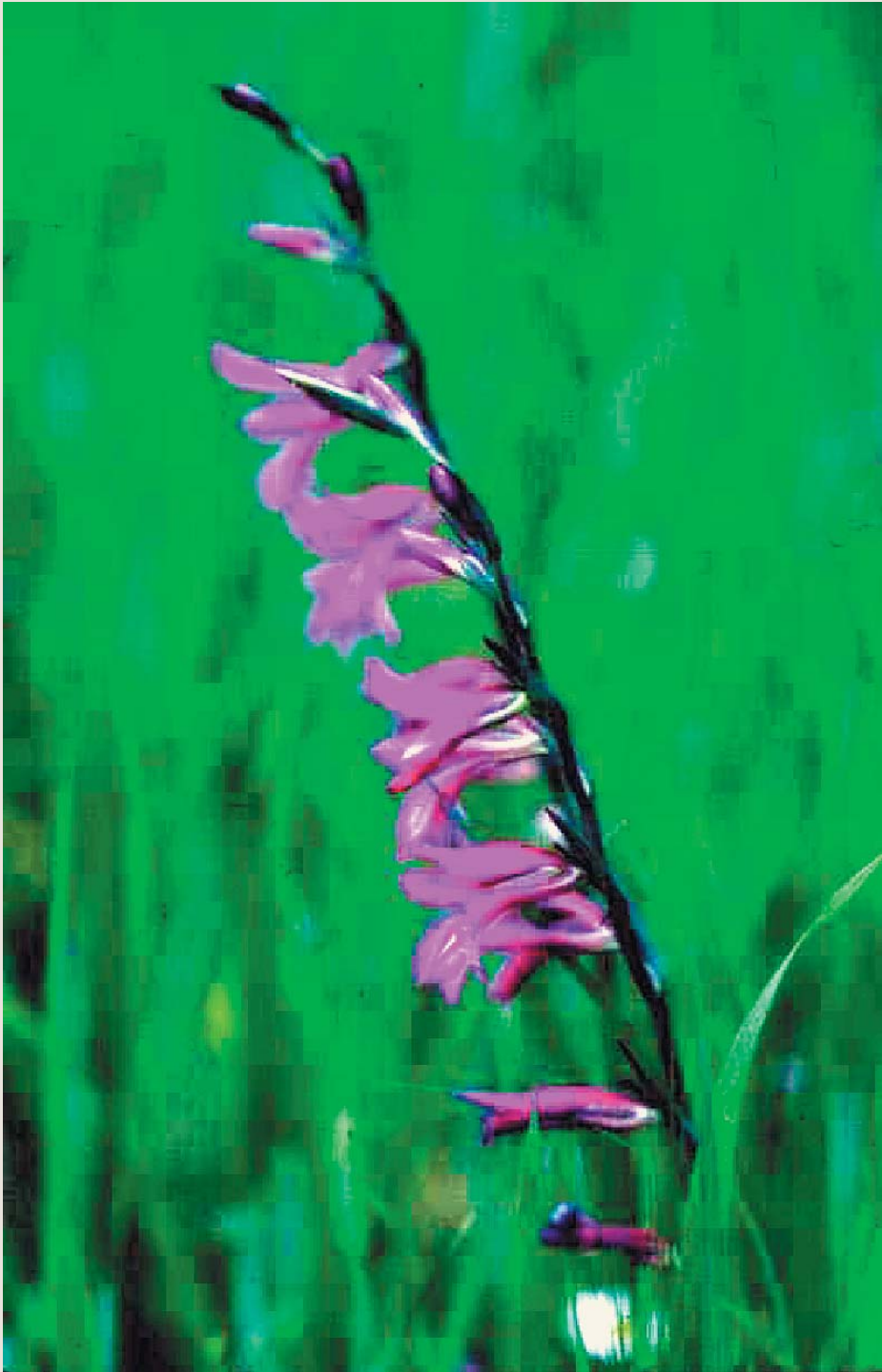

Roos van Saron

Van de beroemde roos van Saron is de identiteit onzeker. In ieder geval is het geen roos, maar zeker een prachtige bloem. Misschien een tulp of een narcis, maar aangenomen dat er ook in die tijd akkerbouw plaatsvond in het Saron-gebied, denk ik meer aan *Gladiolus italicus* of aan *G. atroviola-ceus*. Het Hooglied vermeldt planten en bloemen uit heel Israël: Gilead, de Hermon, Libanon, een stad als Tirza in het heuvelland, Jeruzalem, Engedi, en Saron, de vruchtbare kustvlakte.

Saffraan

In de tuin van het Hooglied groeit ook saffraan, H14:14. Dit kruid, *Crocus sativus*, is de duurste specerij die bekend is, meer dan

10.000 Euro per kilo. Dit zijn de gedroogde stampers van de plant, die zijn geroosterd boven een houtskoolvuurtje. De plant groeit, net zoals bij andere familieleden uit de Crocus-achtigen, vanuit een bloembol.

Sorghum

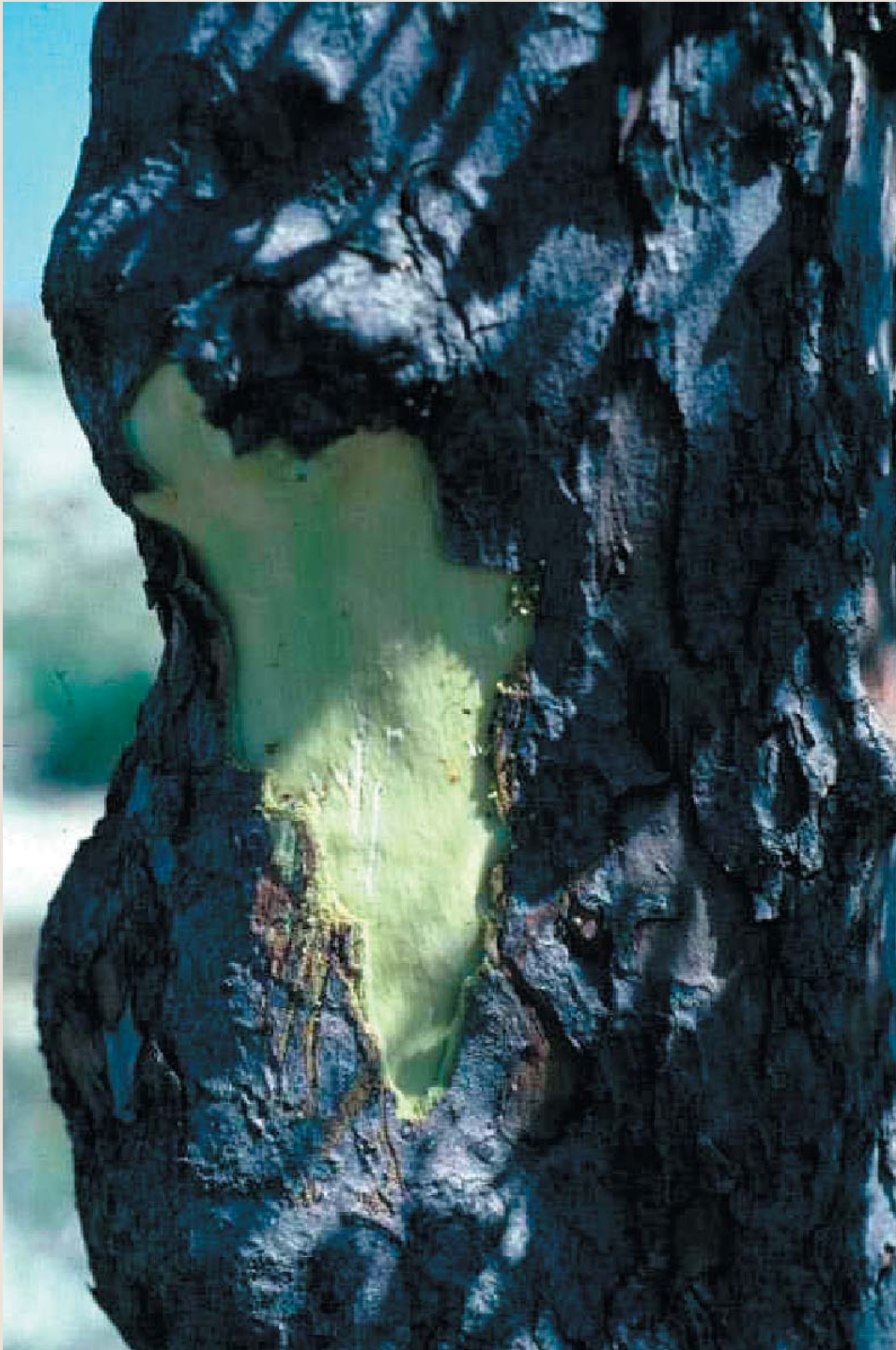
Ez4:9 ('gierst') is de enige plaats waar deze belangrijke graansoort wordt vermeld. In veel delen van Afrika en India is gierst de enige voedselbron voor miljoenen mensen. In de Palestijnse keuken kent men een speciaal gerecht met gierst, *Sorghum vulgare*, waaruit te vermoeden valt dat dit vroeger op veel meer plaatsen werd verbouwd.

Storaxboom

Alleen in Hs4 :13 wordt deze boom, *Styrax officinalis*, vermeld. Omdat het zo'n aantrekkelijke boom is, werd de storaxboom kennelijk een voorwerp van verering.

De hars uit de boom wordt gebruikt bij het vervaardigen van geurstoffen, vroeger ook medicijnen.

Tamarisk

Tamarisk, een species van het genus *Tamarix*, komen heel veel voor in het Midden Oosten, speciaal in grond met een hoog zoutgehalte, en het zijn dan ook de enige bomen aan de oevers van de Dode Zee. Het meest voorkomend is *Tamarix aphylla*. Door een zout-waterverwer-

kingsproces gaat er van de boom 's morgens een koelte uit, een soort natuurlijke air-conditioning.

In Gn21 worden twee tamarisken genoemd: die waaronder Hagar Ismaël achterliet, en die welke door Abraham geplant werd (vs. 15, 33)

Terebint

In het midden oosten wordt aangetroffen *Pistacia atlantica* en de Palestijnse vorm, *P. palaestina*.

De eerstgenoemde is de grootste en dus vermoedelijk bedoeld in de Bijbel. Het wortelstelsel is diep en sterk, zodat vaak aan de afgehouden tronc weer een nieuwe boom groeit (Js6: 13).

Een door de Druzen vereerde heilige terebint in het noorden van Galilea.

De kleine, harde vruchten van *P. palaestina* worden op de Arabische markten verkocht.

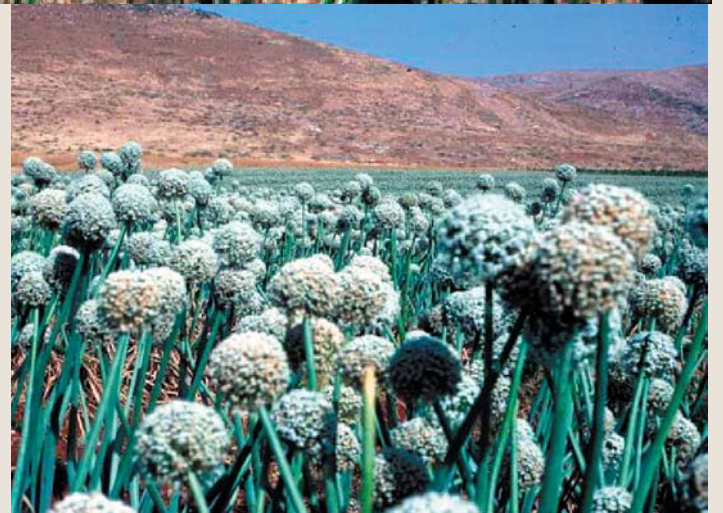

Ui

De wetenschappelijke naam van de uienplant is *Allium cepa*, en er is een nauwe verwantschap met knoflook en look. Terwijl de Bijbel er alleen maar melding van maakt in Nm11:5, is het een wezenlijk onderdeel van de keuken in het Midden Oosten.

Vlas

Omdat vlas, *Linum usitatissimum* (Lat. voor 'nuttig linnen') werd gebruikt voor het vervaardigen van linnen voor kleding, was het een uiterst belangrijke plant. Laat in de lente vertonen zich de prachtige bloemen van vlas op het veld. De zaden zijn ook eetbaar.

Eetbare vlaszaden

Walnoot

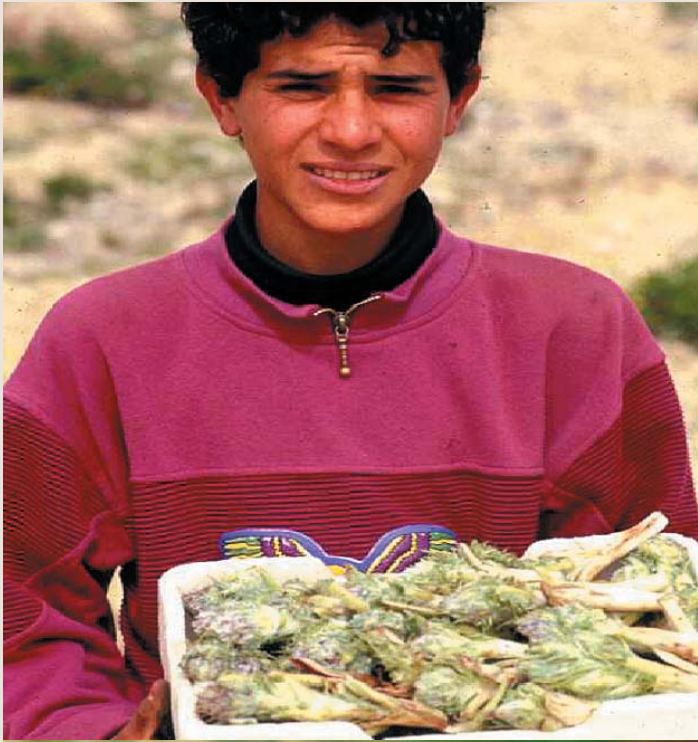
Het lijkt nauwelijks twijfel dat de notenbomen in H16:11 de perzische walnotenbomen zijn, *Juglans regia*, die op veel plaatsen in de wereld groeien.

Er zijn twee tuinen in H16, in vs. 2 een tuin met specerijen en lelies, en in vs.11 een notentuinen in een dal.

Werveldistel

De werveldistel, misschien bedoeld in Ps83:13.

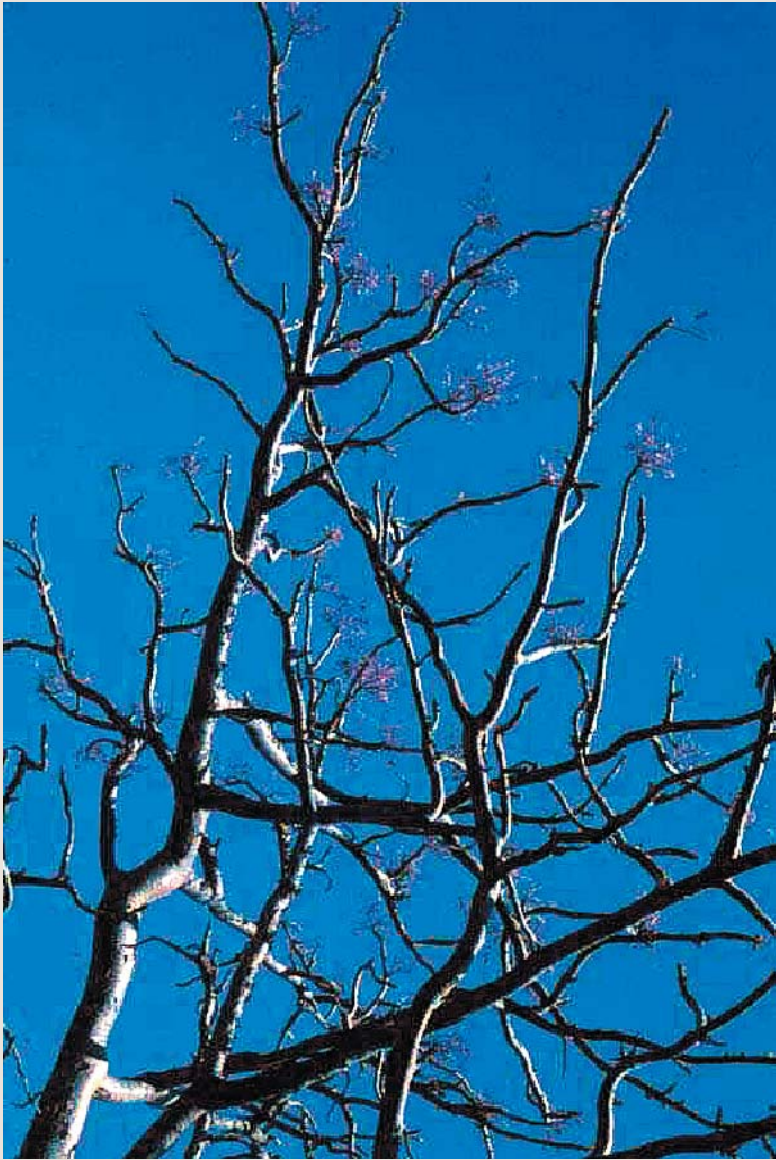

Wierook

Op het Arabische schiereiland en in Noord-afrika groeien verschillende soorten *Boswellia* (*Burseraceae*) bomen. Van de hars daarvan is wierook afkomstig. Soms druipt het vanzelf uit de stam, soms worden er sneden in de bast gemaakt. Wierook was een handelsgoed, dat met karavanes werd aangevoerd.

De formule in Ex30 geeft geen hoeveelheden, alleen de onderlinge verhoudingen.

Wierookboom

Wijndruiven, wijnstokken, wijngaarden

Er is geen plant die zo vaak vermeld wordt in de Bijbel als de wijnrank, druiven, wijn, wijnstokken, wijngaarden. Men moet zich een wijngaard voorstellen als een omheinde ruimte met torens voor de bewakers. Zulke wijngaarden zijn nog steeds te vinden in de buurt van Hebron, niet ver van het dal van Eskol (Nm13:23). Anders dan wij in Europa gewend zijn, groeiden de wijnranken over de grond, waardoor ze extra kwetsbaar zijn voor kleine dieren als vossen (Ps80:13v.; Hl2:15). Hoe de wijnranken moeten worden gesnoeid om vrucht te kunnen dragen, is een bekend beeld in de Bijbel (o.a. Jh15).

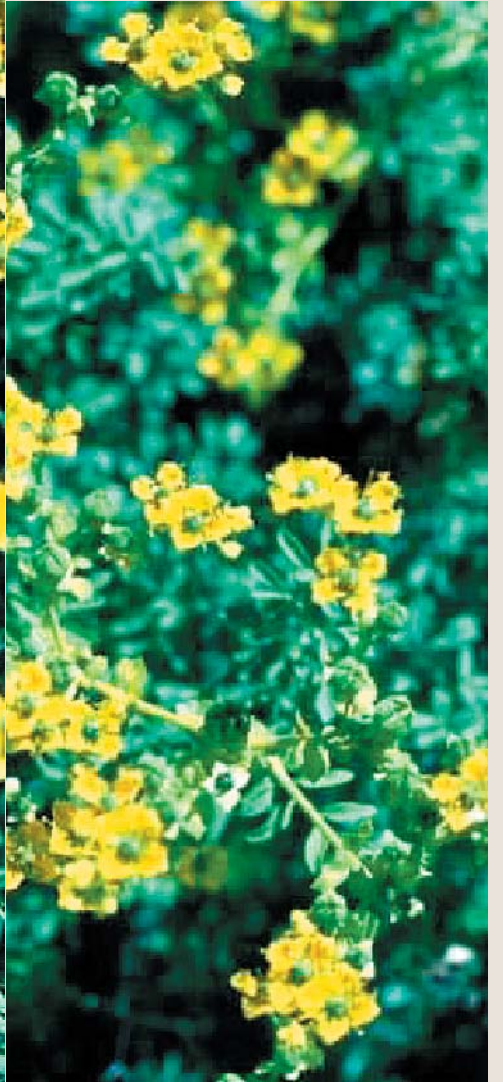

Wijnruit

Wijnruit, *Ruta chalepensis*, is een plant die thuishoort in het Midden Oosten, en wordt nog steeds veel op het platteland gekweekt en gebruikt voor kruidenthee of smaakstof voor zwarte olijven (Lk11:42).

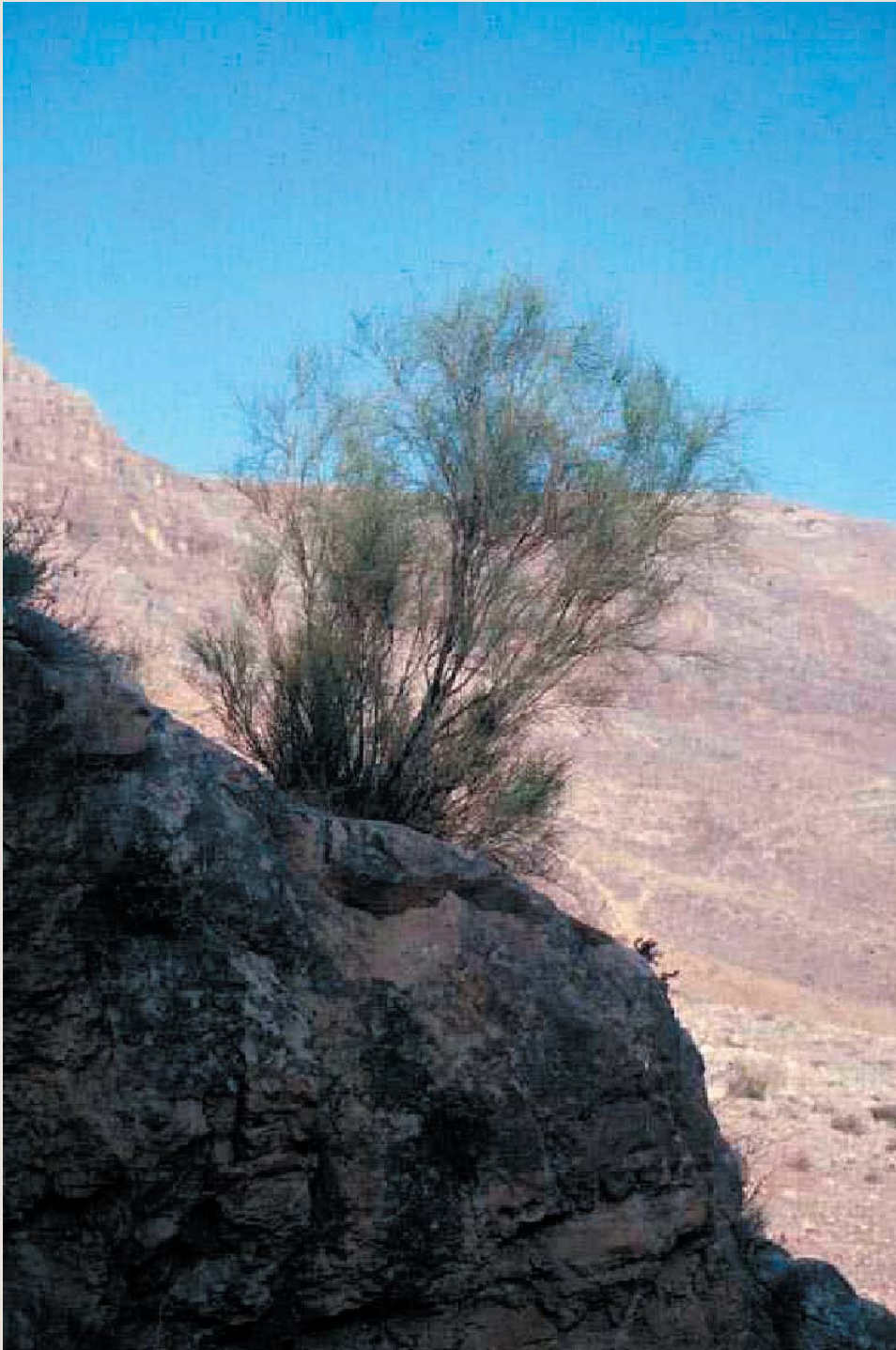

Wilg

Het is lastig met zekerheid te zeggen wat de Bijbel bedoelt met wilgen (Lv23:40; Jb40:22; Js15:7; Js44:4). De wilgen in Babel, genoemd in Ps137, zijn bijna zeker een soort populieren. In het Midden Oosten zijn de bekendste wilgen de *Salix acmophylla* en *S. alba*. Wilgen bevinden zich altijd aan het water.

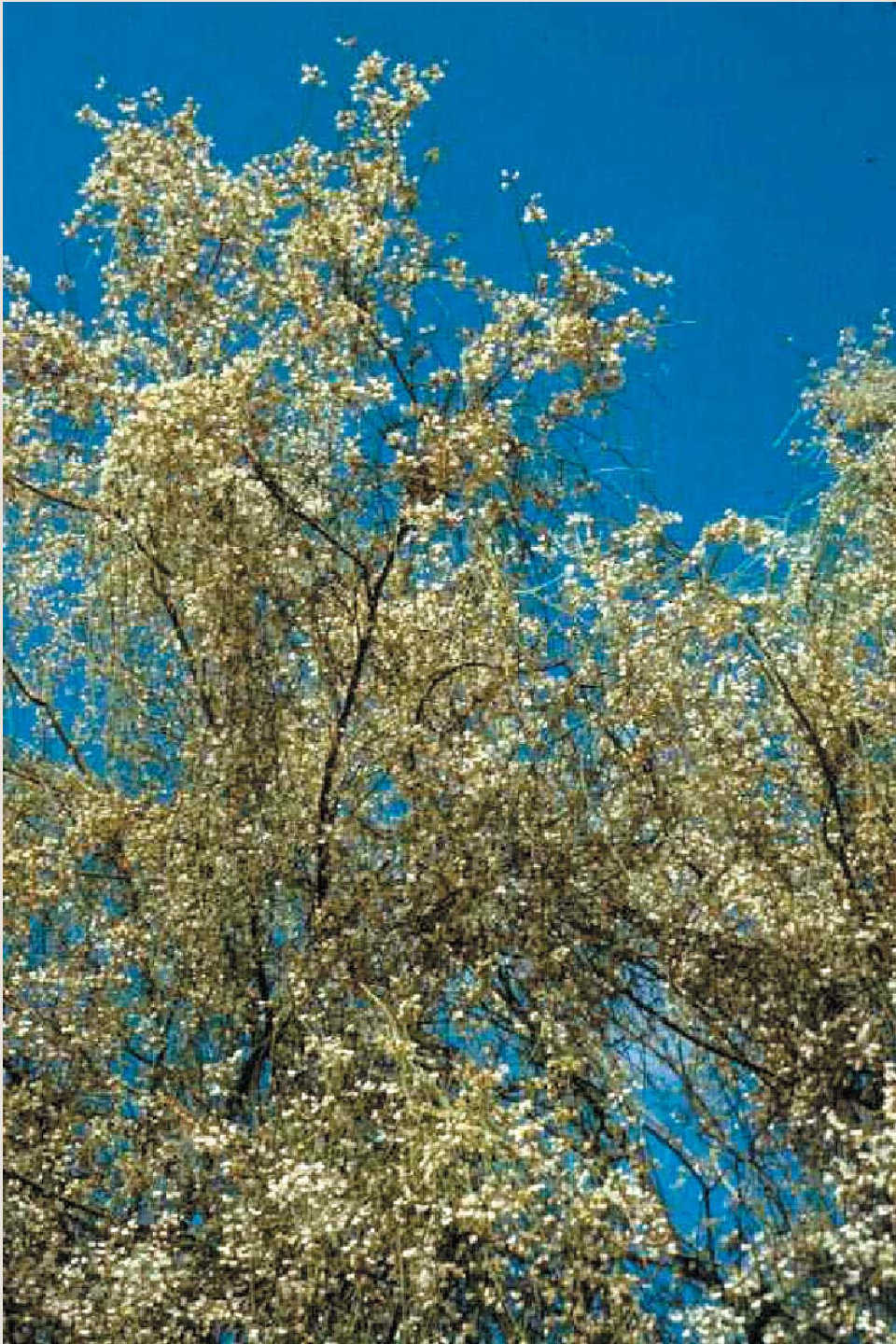

Witte brem

Retama raetam is een in de woestijnen van het Midden Oosten veel voorkomende plant, die het hele jaar groen blijft. De kleine bladeren zijn er alleen tijdens het regenseizoen, en aan het einde van de winter groeien er prachtige bloemen aan deze struik.

Inhoud

Acacia	1	Look, uien, knoflook	92
Alsem	5	Lotus	93
Amandelboom	6	Meloen	95
Appelboom	10	Mirre	96
Balsem	12	Mirte	98
Bieze	16	Moerbeivijgen	99
Bonen	18	Mosterd	100
Braamstruik	20	Munt	101
Brood	22	Naaldbomen	103
Ceder	23	Netels	105
Cypres	26	Olijfboom	109
Dille	29	Onkruid in de tarwe	124
Distels	30	Oosterse plataan	125
Doorns	33	Palmboom	129
Eikenboom	39	Papyrus	135
Gal en gifplanten	43	Populier: Eufraat- en witte populier	137
Galbanum	47	Riet	139
Gerst	48	Riet	142
Gewone vijgenboom	49	Roos van Saron	143
Gom en hars	53	Saffraan	146
Granaatappel	56	Sorghum	149
Henna	62	Storaxboom	150
Hysop	64	Tamarisk	154
Johannesbroodboom	67	Terebint	157
Kalmoes	70	Ui	162
Kapperbes	72	Vlas	163
Kassia en kaneel	75	Walnoot	166
Kolokwinten	76	Werveldistel	167
Komijn	78	Wierook	169
Koriander	80	Wijndruiven, wijnstokken, wijngaarden	172
Laurier	81	Wijnruit	177
Liefdesappels	84	Wilg	179
Linzen	88	Witte brem	180

ALFABETISCHE LIJST VAN BIJBELSE PLANTEN MET AFBEELDINGEN

ontleend aan de website van Prof. Dr. Lytton J. Musselman,
Old Dominion University, Norfolk, VA, USA

Met vriendelijke toestemming van Dr. Lytton J. Musselman
en van Old Dominion University, Norfolk, VA, USA

© Lytton J. Musselman, 2002

<http://web.odu.edu/lmusselman>